

fAlkkelforum

PLATFORUM, ONREGELMATIG MAAR GEREGLD VERSCHIJNEND STRIJDSCHRIFT SINDS 30 MAART 1982

DE ALLERLAATSTE DAGEN DER MENSHEID

amsterdam, zaterdag 29 november 2008

1ste bedrijf, 31ste scène

Op de radio.

DE STAATSSECRETARIS (naar aanleiding van het overlijden van soldaat Dennis van Uhm, de zoon van generaal Van Uhm): Dan komt zo'n oorlog in enen wel heel dichtbij ...

(*changement.*)

1ste bedrijf, 32ste scène

Toneel: Toneel. Een repetitieruimte in een gehoorzaal die normaal voor literaire avondjes wordt gebruikt. Een tafel

bezaaid met etenswaren, koffiekannen, lege koffiekopjes, lepeltjes, boeken, laptops, papieren, schriften, scripts, een puntenslijper, schrijfgerei, jaartallen en abstracta. Woede. Engagement. Vorm.

GIJN: We kunnen om dit stuk speelbaar te maken, valsspelen met de vorm, spelen en uitleggen tegelijk. Dat alles herhaald wordt en terugkomt in een andere vorm. En dat je het dan goed begrijpt, want je hebt het in feite al gehoord.

CZES: Kraus vond dat het stuk in zijn tijd niet gespeeld kon worden omdat de mensen alleen maar geïnteresseerd waren in spektakels. Hij zei: dit is een abstract stemmenstuk, daar hebben we geen praktijk voor. Nu hebben we dat wel, daarom moeten we het ook doen. We hebben nu zoveel vormen waarmee we uit de voeten kunnen. Wij kunnen een voorstelling maken die geen voorstelling is, waardoor je de vrijheid krijgt om te doen wat je wil en de dingen erin krijgen die je erin wil, zonder dat al te veel opvalt. Dat al die niveaus door elkaar lopen.

VIN: Stiekem zeggen wat je gaat doen dus.

NOUK: Zijn we daar dan niet mee bezig dan? Doen we dat dan niet nu?

VIN: Niet dat ik weet. Ik ben slechts een marionet in de schrijvende handen van een ander.

GIJN: Je kan dan valsspelen binnen het gegeven wat je hebt. Bijvoorbeeld een uitgeschreven ruzie.

VIN: Kunnen we dat niet beter improviseren?

GIJN: Nee! Want dat kunnen we niet en dan wordt het weer van dat vage gelul. Ik wil wel goeie teksten hebben hoor!

INGE: Ik zit nog een beetje te denken, maar ik denk dat jij daar ook nog over aan het nadenken bent: welke betrokkenheid heb je bij dit materiaal? Hoe verhoud je ertoe? Kunnen we de betrokkenheid van Kraus zelf benaderen? De betrokkenheid bij de taal, bij de schone redeneringen, die is er natuurlijk sowieso. Maar goed, het hele stuk spat uit elkaar van betrokkenheid.

TIJN: Het zit in alle verschillende stijlen en niveaus.

INGE: Die attitude moet je wel...

VIN: Waarmaken!

CZES: Dat we zogenaamd een actueel sociaal-betrokken voorstelling maken; dat is de grote valkuil van het ding. Dan zit je jezelf alweer te verstoppen achter idealen, waar Kraus zich ook al zo boos om maakte. Valse betrokkenheid, noem ik dat.

VIN: Ik smul er nu al van dat we dat nu eens mogen doen.

CZES: Het is alleen niet waar.

NOUK: Hebben we deze discussie niet al eens gevoerd? Letterlijk?

VIN: Ja, 't is net Kraus. Alles komt terug in dezelfde vorm!

TIJN: Ik ben hier niet anders sociaal bij betrokken dan bij andere voorstellingen, Tasso bijvoorbeeld. En alles wat we gedaan hebben eigenlijk.

INGE: We zouden toch moeten proberen misschien, even terugkoppeld naar het begin, en om een potentieel goed idee niet zomaar te verwerpen (ik heb daar nog eens over na zitten denken, en we hebben die sjcribentjes nou toch hier zitten, dan kunnen we ze net zo goed ergens voor gebruiken) om met de actualiteit van nu het verleden van toen te verhelderen. Historisch besef bijbrengen door actualiteit.

CZES: Waarmee je eigenlijk de bedoeling van Kraus beter gaat begrijpen, zijn methode, hoe hij dat doet, mensen confronteren met hun eigen uitspraken, door ze hun geschreven teksten zelf in de mond te leggen. Pas als het wordt uitgesproken hoor je hoe belachelijk het is.

GIJN: Dat was ook de bedoeling. Of niet echt de bedoeling, de meta-bedoeling.

VIN: Hij hoopte ook dat je zo zou geloven dat het echt gebeurd was. Of dat je er gewoon niet onderuit kan komen.

NOUK: Ja, dit gaat erover dat het juist voor mij moeilijker wordt om te spelen als het er zo dik bovenop ligt. Dat telkens iemand bij zijn jasje wordt gepakt en opgetild en tentoongesteld tot hoon van de mensheid.

TIJN: De overlevende mensheid. Maandag 11 november 1918, 11 uur, werd in een wagon de wapenstilstand getekend. De 1e wereldoorlog was ten einde. Balans: 10 miljoen doden uit vrijwel alle landen van de aardbol. 750.000 ton vlees en beenderen. 13 ton hersenen. 47.500.000 liter bloed en 46 miljoen jaren die nooit geleefd worden. Ta ta ta tsjing boem! Hatsekiedee! Op de wijs van de Marseillaise. Aldus Tardi in *Isabelle Avondrood, Het geheim van de salamander*. Zulke dingen moet je weten als Barrelander.

CZES: Kraus was de enige die niet stond te juichen als er veertigduizend Russen in het prikkeldraad hingen. Daar

moest je om juichen, dat was toch de vijand. Als de mensen zich hadden kunnen voorstellen wat voor ellende de oorlog brengt en bracht, dan waren ze er nooit aan begonnen. De mensen hadden geen fantasie meer, die wordt doodgemaakt door de krant, de krant holt de taal uit met zijn frases en clichés. Er wordt een nieuwe tijd beschreven, een mechanische tijd met oude riddermoraalfrases, dat is de algehele gedachte.

VIN: En hij neemt niet alleen de oorlog op de korrel, maar ook de schrijvers en de toneelspelers, het hele culturele circuit dat zijn scherfje daaraan bijdraagt. En die het erop aanlegden om te overleven ten koste van wie zo stom was om het niet te overleven.

KREten UIT HET PUBLIEK: Speulen! Aanvangûh! Doek!

(De Kniesoer komt op, in het kostuum van Horatio. Als de wijze hogepriester van de waarheid, met de kristallen stem waarin Gods ijzige asem woont, de gramstorige magiër onder wiens zwarte onzichtbaarheidsmantel het blauwe pantser van de krijgsman knerpt.)

DE KNIESOOR: En het valt te vrezen dat een toekomst die is ontsproten aan de lendenen van zo'n woeste en verwoeste tijd, ondanks de grotere afstand, niet de grotere kracht van het begrijpen zal hebben. Desalniettemin moet een zo totale bekentenis van de schuld om tot deze mensheid te behoren ooit ergens welkom en ooit eens van nut zijn. En laat, 'terwijl nog het gemoed van de mensen wild is en de onrust groot,' Horatio's boodschap aan de vernieuwer gericht zijn aan het hooggerechtshof op de ruïnes:

En laat mij de nog onwetende wereld zeggen
Hoe dit alles is gekomen; dan zult u horen
Van daden, vieselijk, bloedig, onnatuurlijk,
Van fatale pech en blinde slachtingen,
Van dood door list en dood door boze opzet,
En, als klap op de vuurpijl, van complotten
Die, mislukt, op het hoofd van de bedenkers vallen:
Dit alles kan ik naar waarheid melden.

